

együtt néha a vizsgálati eljárást is módosítani kell.

A hagyományos gyógyszerkészítményektől elkülönítve külön csoportban találhatóak a *radiokémiai készítmények* monográfiái, köztük a radiokróm, radioarany, a radiojódo-hippurán, radiojódozott humán-szérumalbumin-makroaggregát.

A *humán és az állatgyógyászati immunbiológiai* valamint a *vérkészítmények* egymástól elkülönítve csak a leglényegesebb adatokat tartalmazó monográfiákban szerepelnek. A meglehetősen nagyszámú oltóanyag (szérum, vakcina) közül a Gyógyszerkönyv csak a napi rendszeres gyakorlatban használtakat vette fel.

A *kötözőszerek és sebészeti varróanyagok* közül csak az alapkötözőszerek, géz, vatta, varróbél szerepelnek a szokásos vizsgálataikkal. A különlegesen konfekcionált kötözőszerek minőségi követelményeit engedélyezésük alkalmával az illetékes Országos Gyógyszerészeti Intézet minőségi előírása teszi közzé.

A Magyar Gyógyszerkönyv kapcsolata a külföldi gyógyszerkönyvekkel

Anyanyelvünk elszigeteltsége miatt, hasonlóan a jelenlegi VI. kiadáshoz az új kiadás angol nyelvű

fordításáról is gondoskodni kívánunk. Ez elsősorban gyógyszerexportunk érdeke. A külföldről importált gyógyszeranyagok minőségére vonatkozó kereskedelmi szerződéseinkben gyakran szerepel minőségi követelményként a Nemzetközi Gyógyszerkönyv, az Európai Gyógyszerkönyv egyes esetekben a Brit, a Helvét, a Német Szövetségi Köztársaság és az Egyesült Államok Gyógyszerkönyve. A KGST-n belüli gyógyszerkereskedelemben most már egyre jobban előtérbe lép ezeknek az országoknak közös gyógyszerminősítő szabványa a Compendium Medicamentorum. Emellett gyakran kötünk szerződéseket a Szovjet Gyógyszerkönyv és a Német Demokratikus Köztársaság Gyógyszerkönyve alapján. E tényeket figyelembe véve a Magyar Gyógyszerkönyv minőségi követelményeiben, sőt módszereiben is messzemenően igyekezett a nemzetközi követelményeket figyelembe venni. Véleményünk szerint a különböző gyógyszerkönyvek közti összhang megteremtéséhez elsősorban az általános vizsgálati módszerekben van lehetőség. Megvalósításához a Nemzetközi Gyógyszerkönyvvel való szorosabb együttműködés vezethetne el a legkönnyebben.

(Országos Gyógyszerészeti Intézet, Budapest, Pf. 450. 1732)

Gyógyszerész-továbbképzés és szakgyógyszerész-képzés

DR. KOVÁCS LÁSZLÓ

Ötven évvel ezelőtt 1934. áprilisában a *Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság* kezdeményezésére 192 gyógyszerész részvételével az ismereteket bővítő továbbképző tanfolyamot szerveztek Budapesten. Ez a tanfolyam annak a folyamatnak a kezdetét jelentette, amely szervezett formában — rövidebb megszakításokkal — folyamatosan biztosította a gyógyszerészet újabb eredményeinek megismerését, elsajátítását.

Az első budapesti tanfolyam kedvező fogadtatását követően 1938-ban Debrecen és Szeged gyógyszerészei is szerveztek továbbképző tanfolyamokat. A kezdeményezés eredményességét jelzi a Gyógyszerésztudományi Társaság rendezésében 1940-ig megtartott 14 tanfolyam, amelyeken 1038 gyógyszerész vett részt. A továbbképzés szükségességét a hivatalos szervek is elismerték és 1939-ben dr. *Mozsonyi Sándor* professzor fáradhatatlan tevékenysége eredményeként miniszteri rendelet hivatallá tette a továbbképzést. *Gyógyszerész Továbbképzési Központi Bizottságot* alakítottak, amely a

háborús időszak adta nehéz körülmények között is irányította a továbbképzést.

A háborút követő időszakban az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetének keretében a Gyógyszerész Szakcsoport konferenciák és előadás sorozatok rendezésével segítette a továbbképzést. Ebbe a munkába bekapcsolódott a Budapesti Egyetem Gyógyszerészeti Intézete is és a rendszeresen tartott *Gyógyszerészeti Napok* előadásával járult hozzá a gyógyszerészek ismereteinek bővítéséhez.

Az V. kiadású Magyar Gyógyszerkönyv szerkesztési munkája előrehaladásának megfelelően növekedett a várható követelmények megismerésének igénye is. Az ez időben megtartott továbbképzést szolgáló előadások sorába rendszerességet az Egészségügyi Minisztérium felügyelete és ellenőrzése jelentett. 1951-től kezdődően a minisztérium szervezett formában biztosította a továbbképzést.

A továbbképző tanfolyamok eredményességét fokozták a Gyógyszerész továbbképző sorozatokban megjelent brossurák. *Zabárné Hangay Kató* kezdeményezésére *dr. Végh Antal* egyetemi tanár szerkesztésében jelentek meg az új Gyógyszerkönyvet ismertető és a gyógyszerészettel kapcsolatos újabb ismereteket feldolgozó brossurák, a Gyógyszerész továbbképző sorozatban.

1961-től kezdődően a gyógyszerész továbbképzés szervezése az Orvostovábbképző Intézetben történik. Az Intézet keretében, az orvostovábbképzéssel párhuzamosan, hasonló szervezési elvek érvényesítésével, intézményes formák között tervszerűen, éves tervek alapján rendezték az igényeknek megfelelő tanfolyamokat. Az irányítást az Intézet Oktatási Osztálya keretében működő gyógyszerészi csoport látta el. További előrelépést jelentett a *Gyógyszerészi Oktatási Bizottság* megalakulása, majd a *Gyógyszerészeti Tanszék* létesítése 1970-ben. A tanszék vezetésére *dr. Bayer István* egyetemi tanár, az Országos Gyógyszerészeti Intézet igazgatója nyert kinevezést. A tanszék az Országos Intézet keretében működik.

Az így kialakított szervezeti forma biztosítja a továbbképzés rendszerességét és a követelményeknek megfelelő színvonalat. A Gyógyszerészeti Tanszék a Semmelweis és a Szegedi Orvostudományi Egyetemek Gyógyszerésztudományi karaival, valamint a megyei (fővárosi) Gyógyszertári Központokkal együttműködve látja el a gyógyszerészek ismereteinek bővítését szolgáló tanfolyamok szervezését. A múlthoz viszonyítottan különbséget jelent, hogy az utóbbi évtizedben már nemcsak a gyógyszerárakban ill. gyógyszeresztári központokban dolgozó gyógyszerészek igényeinek megfelelő témájú tanfolyamokat szerveztek, hanem a gyógyszerészet több területének — pl. a gyógyszeriparban dolgozók — kívánalmait is figyelembe vették. A feladatok sokrétűsége és az igényelt tanfolyamok száma szükségessé tették, hogy az előadók sorába, a munkahelyüktől függetlenül, bevonják az egyes szakterületek elismert képviselőit. Mindez azt jelentette, hogy évente mintegy 150—200 szakember tart előadásokat a gyógyszerész továbbképző tanfolyamokon.

A hatvanas években átlag 15—20 tanfolyamot szerveztek 1—2 hetes időtartammal. A résztvevők létszáma 300—400 volt. Ennek az időszaknak jelentős feladata volt az 1967-ben megjelent VI. Magyar Gyógyszerkönyv megismertetése. A feladat jelentőségét jól mutatja, hogy 1967-ben a továbbképzésen résztvevő gyógyszerészek száma csaknem megkétszereződött, mintegy 750-re növekedett.

Az 1978. év végén megjelent egészségügyi miniszteri rendelet újra szabályozta mind az orvos, mind a gyógyszerész továbbképzés követelményeit. A továbbképzés célját meghatározva megállapítja, hogy feladata az egyetemi tanulmányok során, valamint a gyakorlatban elsajátított szakmai és vezetési ismereteknek szinten tartása, az újabb eljárások és speciális szakismeretek elsajátítása annak érdekében, hogy a tudományok elméleti és gyakorlati fejlődésével lépést tartva a gyógyszerészi tevékenységet magas szakmai szinten a kor-

szertű követelményeknek megfelelően végezhessek. Az egészségügy területén dolgozóknak 5 (öt) évenként kötelezően továbbképzésen kell részt venniük. A kívánalmak meghatározásánál a rendelkezés figyelembe veszi a szakágazati-képzés adta lehetőségeket és úgy rendelkezik, hogy a kötelező szintentartó tanfolyamokon mindenki a munkaköre szakágazatának megfelelően kell részt vegyen. Ez nem befolyásolja azonban azt, hogy bárki résztvehet, fakultatív formában, az érdeklődésének megfelelő más ágazat tanfolyamán is. A tanfolyamos formában szervezett továbbképzési lehetőségeken túlmenően, egyes speciális témák iránt érdeklődők egyéni továbbképzésen vehetnek részt. Ez azt jelenti, hogy szervezett formában a választott témát az azt művelő intézetben tanulmányozhatják.

A továbbképzés ingyenes, a felmerülő költségek fedezetét az Orvostovábbképző Intézet költségvetésében biztosítják. A kötelező és a fakultatív továbbképzés között különbség abban is adódik, hogy az előbbieket esetében a tanfolyamok idejére az Orvostovábbképző Intézet biztosítja a szállás költségeit, míg a fakultatív foglalkozások és egyéni képzés esetében ez a kezdeményezőt (a kiküldő szervet, vagy a jelentkezőt) terheli.

A továbbképző tanfolyamok szervezésekor tekintetbe veszik a szakképzés keretében szervezett tanfolyamokat is, hiszen ezek egyidejűleg a továbbképzést is szolgálják. A tanfolyamok látogatottságának áttekintésekor jól érzékelhető, hogy a nem Egészségügyi Minisztérium felügyelete alá tartozó munkahelyeken az 5 évenként továbbképzés nem kötelező.

Az 1979-től érvényes továbbképzési rendszer néhány összefoglaló adatát az *I. táblázat* mutatja be. A táblázatban a kötelező (szintentartó és szakvizsgára előkészítő) és a fakultatív tanfolyamok adatait összesítve adjuk meg.

Sopronban 1958-ban megtartott Gyógyszerész Szakcsoport gyűlésen a gyógyszerész közvéleményt sokat foglalkoztató szakosítás kérdését megvitatva szükségesnek ítélték a gyógyszerészek szakosodási lehetőségének megvalósítását. A gyógyszerészi szakosodás szükségessége már korábban is jelentkezett és részben meg is valósult. 1952-től kezdődően a szakfelügyelő gyógyszerészi, majd a gyógyszerismertetői munkakör ellátását speciális, e feladatokra felkészítő tanfolyamok elvégzéséhez és vizsgához köthették.

1963-ban *Lázár Jenő* az Egészségügyi Minisztérium Gyógyszerészeti Főosztályának vezetője az új évet köszöntő közleménybe rámutatott a kérdés megoldásának fontosságára. Az általa vezetett Főosztály még az évben ki is dolgozta a gyógyszerészet szakosításának részletes tervezetét. A Magyar Gyógyszerészeti Társaság elnöksége is megvitatta azt és kisebb módosításokkal egyetértett vele.

Ilyen előzményeket követően 1972-ben a II. törvény, amely az egészségügyről szól a 67.§ [3] bekezdésében kimondja, „orvosi, fogorvosi és gyógyszerészi szakmából jogszabályban megállapított módon és feltételekkel szakképesítést lehet sze-

8.	Közegészségügyi-járvány-járvány-ügyi laboratóriumi vizsgálatok	4	Közegészségügyi-járvány-ügyi vizsgálatokat végző laboratórium (OKI, OMI, OÉTI, KÖJÁL) egyetemi közegészségtani vagy mikrobiológiai intézet
9.	Farmakognózia (gyógynövényismeret)	3	Egyetemi gyógynövény és drogismereti intézet, gyógynövény minősítő, ellenőrző laboratórium, gyógynövény üzem, illetve egyéb a farmakognóziával szoros kapcsolatban álló munkakör
10.	Klinikai laboratóriumi vizsgálatok	4	Klinikai, kórházi, rendelő-intézeti, szakorvosi, országos intézeti, egyetemi stb. orvosi laboratórium
11.	Gyógyszerellátási és gyógyszer-ügyi szervezési	5	Gyógyszer és egészségügyi anyagellátási, gyógyszerkereskedelmi, intézeti, illetve közforgalmú gyógyszer-tár
12.	Egészségügyi-Gyógyszerügyi Igazgatás	4	Egészségügyi szakigazgatás (állam, tanács apparátus) gyógyszerkereskedelmi és gyógyszer-tári központok vezetésében, tömegszervezetekben, egyetemi egészségügyi szervezési intézetben, vagy országos intézetben szervezési munkakör

III. táblázat
Szakgyógyszerészi képzést nyert gyógyszerészek száma

Szakképzítés megnevezése:	1979	1980	1981	1982	1983
Gyógyszertechnológia	35	30	31	21	31
Kémiai (fizikai-kémiai) gyógyszer ellenőrzés	13	18	10	13	23
Mikrobiológiai gyógyszer-ellenőrzés	5	—	2	8	8
Gyógyszerhatástan	31	19	44	36	37
Toxicológia	33	7	11	10	4
Preparatív-kémiai laboratóriumi vizsgálatok	—	2	—	—	1
Közegészségügyi és járványügyi laboratóriumi vizsgálatok	—	1	3	1	—
Klinikai laboratóriumi vizsgálatok	6	4	5	3	1
Farmakognózia (gyógynövény ism.)	3	1	—	3	3
Gyógyszerellátási és gyógyszerügyi szervezés	40	1906	385	198	354
Egészségügyi-gyógyszer-ügyi igazgatás	—	10	14	12	5
Összesen:	156	1998	505	305	467

hez. A felkészítés és vizsgák tapasztalatait felhasználva az orvosok, fogorvosok szakképzésének módosításával egyidejűleg a gyógyszerész szakképzést is új formában szabályozták. Az 1979 januárjától érvényes szakképzés egyforma elvek alapján határozza meg az orvos, fogorvos és gyógyszerész szakképzés megszerzésének a feltételeit. Az eddigi külön orvosi és gyógyszerészi szakképzítő Vizsgabizottságok helyett az egységes *Országos Szakképzési Bizottságot* hozott létre, amelyben az elnök munkáját orvos, fogorvos és gyógyszerész elnökhelyettesek segítik.

A szakgyógyszerész képzésben a II. táblázatban foglalt követelményeket határozta meg.

Látható, hogy a rendelkezések szerint 12 féle szakágazatban lehet gyógyszerész szakképzést szerezni és az ehhez szükséges szakmai gyakorlatot megfelelő feltételek mellett gyógyszer-tárakban is lehet teljesíteni. A kötelezően előírt előkészítő tanfolyamok szervesen kapcsolódnak az előzőekben ismertetett gyógyszerész továbbképzés rendszeréhez és az ott megadott kötelező tanfolyamoknak megfelelően kerülnek megszervezésre.

A szakgyógyszerészi képzés megszerzésének lehetőségével éltek mind az egészségügy területén, mind az egyéb munkaterületeken tevékenykedő gyógyszerészek. A III. táblázat az 1979-től szakképzést nyert gyógyszerészek számát mutatja be.

Az 1980. évi nagy számot az magyarázza, hogy ekkor nyerhettek először szakképzést a gyógyszer-tárban dolgozó gyógyszerészek a gyógyszer-ellátás és gyógyszerügyi szervezés szakágazatból, a tíz éves szakmai gyakorlattal rendelkező gyógyszerészek vizsga letétele nélkül. Az adatok jól mutatják azt is, hogy melyek a leginkább gyakorolt szakágazatok.

A szakgyógyszerész képzés eltelt évtizede igazolta azt a tényt, hogy a korszerű szakmai követelményeknek megfelelő tájékozottsággal egy ember nem tudhat valamennyi a gyógyszerészetet érintő szakterületen egyformán eleget tenni. Az elmúlt időszak bebizonyította a szakosodásnak a hasznosságát, ugyanakkor jobban megismerhettük a gyakorlati élet követelményeit is, amely tapasztalatok felhasználásával tovább lehet fejleszteni a szakgyógyszerész képzés rendszerét.

IRODALOM

1. Dr. Végh Antal: A magyar gyógyszerészképzés. Magyar Gyógyszerészet 1967. Medicina 1968. Budapest. — 2. Dr. Zalai Károly: A Magyar Gyógyszerészeti Társaság ötven éve (1924—1974) Gyógyszerészeti Évkönyv 1974. Medicina 1975. Budapest. — 3. Lázár Jenő: A szakgyógyszerészet, Gyógyszerészeti Évkönyv 1974. — 4. Az egészségügyről szóló 1972. évi II. törvény, végrehajtási utasítása és az Egészségügyi Minisztériumnak a továbbképzésre és szakképzésre vonatkozó jogszabályai.

(Országos Gyógyszerészeti Intézet, Budapest, Pf. 450. 1372)